

tičnemu materializmu. Res govori poet o »duhu-zankarju na sredi vse-mirja«, prav tako pa govori o neki žareči energiji, ki da gre po sredi istega stvarstva. *Deus sive natura* tedaj, dilema ali istovetenje, v katerem za Župančiča *deus* odpade. Tako tudi v zadnji knjigi.

Toda v tej je ontološka ali metafizična misel potisnjena v ozadje in prejasnitev Župančičeve dikcije je v zvezi z neko drugo dozorelostjo, ki se med drugim morda kaže ravno v odsotnosti filozofske misli. Poglavitna modrost te knjige je njen trdni, pozitivni odnos do sveta, globoka moralna ocena vsega, vseh odnosov in vseh osnovnih vrednot. In še pripravljenost, velika osebna pripravljenost na vse, kar ima priti. Taka sprava z usodo ne zahteva ne bujnosti ne slikovitosti ne vizij, marveč preprosto in prozorno besedo, ki jo je Župančič tu dosegel in izpel. Tako je prišel do »svoje podobe«.

Ta podoba bo spremljala slovenskega človeka v bodočih časih, kakor ga spremlja danes in kakor spremljajo sence velikih pesnikov narode na njihovih potih. Velik pesnik je to. Prvi je, ki nam je po Prešernu ustvaril novo pesniško govorico, ki je dal slovenskemu jeziku nov blesk in sijaj. So pesniki, ki pesnijo iz svoje kulturnosti, iz sozvočja s pevci po volji usode. Župančič je pesnik po volji usode in pesem je bila njegova usoda. So pesniki, ki pojo o drobcih življenja in izpovedujejo drobce svojih osebnosti. Župančič je v svoji pesmi ves, z vsem svojim življenjem, z vso svojo usodo. Bil je in je velik pesnik, resnično eden izmed tistih, ki spremljajo stoletna pota svojih narodov.

ŠTIRI PESMI

Vesna Parun

BRAT IN SESTRA

Veter, cerkvena ura, strah otrok v temi.
Dež, naenkrat noč, a mi smo čisto sami.

Na zidu kukavica, pomračeno prazno zrcalo.
Iz zaklenjene sobe je neko oko pogledovalo.

Zvite sledi lovca, na vratih tiho trkanje.
V srcu žvižg morja, ladja in temačno svetlikanje.

A zunaj prazna obala, rumen stolp do neba.
Kam neki je mati odšla, hoteli bi toplega kruha.

MATI ČLOVEKA

Boljše, da bi rodila črno zimo, o mati, kot mene.
Da bi rodila medveda v brlogu ali kačo v logu.
In da bi rajši poljubila kamen kot moj obraz,
da bi me dojila zver, boljše bi bilo, kot žena.

In če bi rodila ptico, o mati moja, bila bi mati.
Bila bi srečna, s perotjo bi ogrela ptico.
Če bi rodila drevo, drevo bi zaživelu spomladi,
zacvela bi lipa, zazelenel bi saš od pesmi tvoje.

Pri nogah bi ti počivalo jagnje, če bi bila mati jagnjetu.
In če bi čebljala in jokala, bi te razumelo živinče.
A tako stojiš sama in sama deliš molk z grobovi.
Grenko je biti človek, kadar se nož s človekom brati.

BIL JE ŽEJEN

Rekel je: žejen sem.
V bližini je šumel izvir.
Veste, kako so ustnice
žejnega potnika neučakane?

Čakala sem ga pod hrastom.
Kje je tako dolgo? Mogoče je
zašel, a izvir je tako daleč.

Veste kako v tesni dolini
pod hribom odmev večā
šum vode, omamljajoč
žejne s svojo varljivo bližino?

Sonce je zašlo. Nek glas
me je nocoj izpolnil z otožnim upanjem.
Ah, to je bil porogljivi čuk,
ki je prebivalcem gozda
govoril o pomilovanju!

Mogoče niste nikoli ponoči
čakali v prastarem gozdu,
da neko drevo polno sočutja
izgovori vaše ime?

Postarala se je dolina. Leto je nad njo
razprostrlo zamišljene oblake.
Dolgo, bledikasto popoldne —
kaj naj odgovorim oglarjem,
ki bodo prišli nocoj mimo
z lučmi skozi dolino,
ko me vprašajo, koga čakam
na tem mestu, kjer še nikoli nihče
ni imel sreče?

Vem, ne bo se več vrnil.
Odšel je tja,
kjer žar nove ljubezni, svoboden,
slepeč dušo, naredi,
da se ustavi čas.
Kjer deklice obešajo svoje zapestnice
na debela vrb ob reki, a lovci
pozablajo veverice.

Bil je žejen in je šel iz doline
za izviro srebrnih gozdov.
Veste, kako so ustnice
žejnega potnika neučakane?

TI, KI IMAS ČISTEJŠE ROKE

Ti, ki imaš čistejše roke od mojih
in ki si modra kot brezbrizje.
Ti, ki znaš brati z njegovega čela
njegovo samoto boljše kakor jaz,
in ti, ki odstranjuješ počasne sence,
kot poletni veter odstranjuje
sence oblakov, ki plovejo nad bregom

Če tvoj objem hrabri srce
in tvoja bedra zaustavljajo bolečino,
če je tvoje ime počitek
njegovim mislim in tvoje grlo
hlad njegovemu ležišču
in noč tvojega glasu sadovnjak,
še nedotaknjen od neviht.

Potem ostani poleg njega
in bodi pobožnejša od vseh
tistih, ki so ga ljubile pred tabo.
Boj se odmeva, ki se bliža
nedolžnim posteljam ljubezni.
In mila bodi njegovemu snu
pod nevidno planino
na robu šumečega morja.

Sprehajaj se po njegovi peščini. Naj te srečujejo
ožaloščeni delfini.
Pohajkuj po njegovem gozdu. Prijazni kuščarji
ti ne bodo prizadejali zla.
In žejne kače, ki sem jih jaz ukrotila,
bodo pred teboj ponižne.

Naj ti pojejo ptice, ki sem jih jaz ogrela
v nočeh ostre zime.
Naj te ljubkuje deček, ki sem ga jaz zavarovala
pred ogleduhi na prazni cesti.
Naj ti diši cvetje, ki sem ga jaz zalivala
s svojimi solzami.

Nisem dočakala najlepše dobe
njegove moškosti. Njegove plodnosti
nisem sprejela v svoja nedra,
ki so jih pustošili pogledi
gonjačev na semnjih
in pohlepni razbojnikov

Nikoli ne bom vodila za roko
njegovih otrok. In povesti,
ki sem jih zanje že zdavnaj pripravila,

bom mogoče pripovedovala
majhnim, ubogim medvedom,
zapuščenim v črnem gozdu.

Ti, ki imaš čistejše roke od mojih,
bodi mila njegovemu snu,
ki je ostal prostodušen.
Ampak dopusti, da vidim
njegov obraz, ko bodo nanj
prihajala neznana leta.
In reci mi kdaj kaj o njem,
da ne bom spraševala tujcev,
ki se mi čudijo, in sosedov,
ki objokujejo moje potrpljenje,

Ti, ki imaš nedolžnejše roke od mojih,
ostani ob njegovem vzglavju
in bodi mila njegovemu snu.

Prevedla Saša Vegri

OTROK

Pavle Zidar

Pravzaprav je vse skupaj neumnost. O tem, da otroci beže, če hočete, naravnost v prepad, ni vredno izgubljati besed.

Pogovarjal sem se s samim seboj po ure in ure, ko pa je bilo pomenkov konec, je prišlo na vrsto drugo. Ogovarjal sem drevesa ali vode, potem daljne vrste hiš, vse, kar je bilo odeto v molk. Kar me je le na moj način razumevalo, z mojimi besedami. Za vso to pisano družbo sem bil, kar sem hotel; bil sem, recimo, če sem preskočil jarek, kralj Peter II. Tedaj sem odložil zlato krono v rdeč žamet in se vrnil ponjo šele čez nekaj tednov. A glej, lastovke so jo ta čas obdale z gnezdrom. Trije goliči so prosili veličanstvo za milost. Nasmehnil sem se, saj mi je že učiteljica povedala, zakaj moram biti dober s pticami.

Krona je bila le preizkušnja zame.

Odložil sem poroko svoje najljubše hčere, dokler ni ptičja družina zapustila gnezda. Vedel sem, da bosta samec in samica ves svet pretresla z glasom o moji dobroti in velikodušju. Ptice pa bodo zložile